

2018 – 10

HOLLANDS Maandblad

**Marieke Lucas Rijneveld * Maarten Asscher * Theun de Winter
Anne van Winkelhof * Guus Luijters * Krijn Peter Hesselink
Margriet de Koning Gans → **Nijhoff in het twittertijdperk****

HOLLANDS Maandblad

INHOUD NO. 10 – 2018

zestigste jaargang • nummer 851
oktober 2018

Opgericht in 1959 door K.L. Poll.
www.hollandsmaandblad.nl

Redactioneel – Deze maand

Krijn Peter Hesslink – Het leem dat zijn wij zelf

Marieke Lucas Rijneveld – Gedichten

Maarten Asscher – Thuis

Anne van Winkelhof – Gedichten

Frederik Philip Kuethe – De barones en ik

Jabik Veenbaas – Odysseus in de *Ilias*

Theun de Winter – Twee en een halve tekenaar

Guus Luijters – Gedichten

Fredie Beckmans – Smeerkezen, die kunstenaars!

Margriet de Koning Gans – Literair Nederland, of zoiets

Tekeningen Rudo Hartman

Auteurs in dit nummer

Colofon

Deze maand

Deze maand gingen de gedachten onwillekeurig even naar de Leidse emeritus-hoogleraar Algemene Geschiedenis H.L. Wesseling, die in augustus overleed. Hij was sinds 1976 medewerker van *Hollands Maandblad*, en van talrijke andere periodieken, want hij publiceerde veel en graag. Wesseling sprong in gedachten bij lezing van een opmerking van Virginia Woolf over de neiging om het nieuwe te verkiezen boven het bestaande. ‘Wij mogen niet vergeten,’ schreef ze, ‘dat het nieuwe van nieuwe poëzie of van nieuwe fictie slechts een oppervlakkig aspect is, en dat we de maatstaven waarmee we het oude hebben beoordeeld voor het nieuwe niet hoeven aan te passen, en zeker niet hoeven te herijken.’

Woolfs woorden deden denken aan de wijze waarop H.L. Wesseling eind 2000 moest stoppen als columnist van *NRC Handelsblad*. Hij had voor zijn entrefilets juist de Busken Huet-prijs ontvangen, maar de hoofdredactie wenste ‘jongere gezichten’ en ‘nieuw bloed’. Daarnaast schreef Wesseling zijn columns vanuit geschiedkundig perspectief, iets dat plots uit de gratie raakte, gezien het feit dat niet veel later Maarten van Rossem zijn columns in *de Volkskrant* ook moest stoppen, omdat hij als historicus ‘teveel relativeerde’.

Uiteraard zijn de ‘jonge gezichten’ van toen allang weer verdrongen door nieuwe ‘jonge gezichten’, want inmiddels heeft de hang naar jong en nieuw zelfdestructieve trekken gekregen, zelfs gezien vanuit het gezichtspunt van een eeuwig jong en telkens weer nieuw tijdschrift. Zo zagen we de snelle opkomst en nog snellere ondergang van de jongerenkrant *NRC.next*, heeft de jongerenzender NPO3 als enige kijkers vijftigjarige netmanagers en is de afgelopen ‘Boekenweek voor Jongeren’ ook aan u geruisloos voorbijgegaan. Of dit nu komt door een gebrek of juist een teveel aan ‘jonge gezichten’ en ‘nieuw bloed’ is niet duidelijk, maar

denkelijk speelt wel het door Woolf aangestipte fundamentele onbegrip over de beoordeling van 'jong' en 'nieuw' een rol. Zulks is ook evident in de maatregel van de minister van Onderwijs Van Engelshoven (D66) om het bindend studieadvies voor eerstejaars te versoepelen teneinde 'de psychische druk op studenten te verminderen'. De minister meent dat veel jonge studenten 'nog moeten wennen aan de nieuwe manier van onderwijs' en de stap 'moeten maken naar zelfstandigheid', wat 'veel van hen vraagt'.

De Werdegang van *NRC.next*, van de 'jongerenzender' NPO3 en van de 'Boekenweek voor Jongeren', alsook de paternaliserende woorden van de minister zijn leerzaam. Hier ziet men immers hoe de cultus van het jonge, in onze tijd is omgeslagen in een door ouderen opgelegde regressieve socialisatie, zeg maar pathologische infantilisering van de jeugd. Als eeuwig jong blad zouden wij ons hierdoor beledigd voelen als wij niet even hadden gedacht aan het historische aspect van het ontslag van H.L. Wesseling als columnist. Want nog deprimerender dan die gedwongen infantilisering is het gegeven dat daardoor het geschiedkundig perspectief op de werkelijkheid verdampt. Zo schreef de historicus Simon Schama enige tijd geleden: 'Tegenwoordig acht men het een misverstand dat geschiedenis over het verleden gaat.' Hij klonk ongerust, maar ja, hij is dan ook niet eeuwig jong en telkens nieuw, zoals dit blad. – BB

Het leem dat zijn wij zelf

Over Lucebert en Friedrich Nietzsche

door Krijn Peter Hesselink

Bertus Swaanswijk was germanofiel voordat hij nazi werd. En germanofiel zou hij altijd blijven, ook toen hij na de oorlog Adolf Hitler had afgezworen en onder de naam Lucebert tot grote bloei kwam als dichter en beeldend kunstenaar. Van de Duitse auteurs met wie hij al dweepte voordat hij omstreeks zijn achttiende levensjaar in 1943 verstrikt raakte in het nazisme – Rilke, Heine, Schopenhauer, Goethe –, was er maar één die door de nazi's als directe inspiratiebron werd geclaimd: Friedrich Nietzsche. Toch heeft Lucebert zich nooit van deze denker gedistantieerd. De herinnering aan de verschrikkingen van de oorlog waren nog vers toen Lucebert er in 1949 niet voor terugschrok in een lezing het belang te onderstrepen van 'het werk waarmee Nietzsche zichzelf in de waanzin dreef'. En vlak voor Luceberts dood in 1994 bleek tijdens een interview dat hij de latere Nietzsche nog altijd schaarde onder de schrijvers die hij het meest had gelezen.

Destijds baarde dit weinig opzien. Maar nu we dankzij Wim Hazeu en diens dit jaar verschenen biografie *Lucebert* weten dat het beroemde dubbeltalent als jongeman een tijd lang geestdriftig achter Hitler en zijn trawanten had aangehold, dringen zich belangrijke vragen op. Welke rol speelde 'de filosoof met de hamer' in de vorming van Luceberts wereldbeeld? En werkt het verhelderend Luceberts even schitterende als raadselachtige poëzie te lezen door een nietzscheaanse bril?

Als jongeling is Bertus Swaanswijk aan het begin van de bezetting danig onder de indruk van de Duitse propaganda. Met zijn vrienden Johan van der Zant, als dichter later bekend als Hans Andreus, en Wim

Kraaijkamp de broer van John (Sr.), kijkt hij bewonderend naar de militaire parades met het gedreun van laarzen en marsliederen. Maar hij is nog geen aanhanger van de nazi's wanneer hij op 31 mei 1942 pen en papier pakt voor een brief aan een vriendin. Al schrijvend introduceert hij een nietzscheaans motief dat in verschillende gedaanten de kop zal blijven opsteken in de tien jaar tot aan de verschijning van Luceberts debuut *apocrief/ de analphabetische naam* (1952). In de brief spreekt hij de wens uit 'een volkomen nieuwe gemeenschap en mens te vormen'. Daarbij stelt hij zijn vertrouwen in 'enkele mensen, uitverkorenen, die in staat zijn, en bereid, met mij te vechten om een grote nieuwe cultuur en een nieuwe gemeenschap'.

Met dit verlangen borduurt de jonge Bertus voort op ideeën die Nietzsche vooral uitwerkte in *Also sprach Zarathustra* (1883-1885) en *Jenseits von Gut und Böse* (1886). 'De mens is iets dat moet worden overwonnen,' schrijft Nietzsche in het eerste werk. Hij bedoelt: de mens moet wijken voor de 'Übermensch'. Een kleine groep 'hogere mensen' zou ertoe geroepen zijn dit ideaal te helpen verwezenlijken door zichzelf geestelijk opnieuw uit te vinden en hun eigen waarden te heroverwegen in een radicale 'Umwertung aller Werte'.

lees meer in het nieuwe nummer

Kindertelefoon

Marieke Lucas Rijneveld

Problemen zijn net taxushagen, zei de man aan de lijn, die moet je snoeien voordat ze je boven het hoofd groeien. En ik zag hem voor me met de heggenschaar in de hand, klaar voor de slag, ik voelde de tranen in mijn oogkassen branden: hij was de tuinman van mijn

angsten. Alles wat overwoekert, is onkruid, probeerde daarom met iets kleins te beginnen, over dat ik graag een kat of anders een cavia zou willen, iets wat ik kan aaien als mijn hand de warmte van een lichaam zoekt, dat ik soms zo slis dat niemand me wil verstaan, alsof ik in de

woestijn sta en roep om een glas water. Behalve als ik scheld met homo, enkel om te verbloemen dat ik zelf stiekem van jongens met krullen houd, nachtenlang voetbal ik met ze en denk aan tongen. Verdriet zei de man toen, zit vaak in het wroeten van de aarde terwijl je er eigenlijk iets hoort

te zaaien. Ik liet een stilte vallen, mijmerde over hoe ik gisteren iemand op het schoolplein in zijn buik trapte, gewoon uit verveling, daar krijg je losse benen van, niets aan te doen. Nu ben ik geschorst, zit op mijn kamer met het verlangen naar een kat of cavia, een jongen met krullen. En zoveel

vragen meneer aan de lijn: waarom ben ik eigenlijk op aarde? Waarom zitten er gaten in donuts? Waarom raken slakken nooit in de war van hun tweeslachtigheid? Waarom ben ik zo snel boos? Ik voel me als Mario uit het computerspel: als ik ergens tegenaan loop word ik een kopje kleiner.

Soms fluister ik in bed tegen mezelf: Loser. Huilebalk. Homo. Apenkop. Halvegare. Alles dus wat ik ook tegen een ander zeg, en dan wil ik het liefst dood. Waar het begon? Op een dag zat ik in de klas, keek naar mijn lievelings-Disneytrui en dacht: ben ik hier niet te oud voor? Ineens

kriebelde hij aan alle kanten, leek hij gekrompen en zonder het te beseffen, was ik uit mijn kindertijd gegroeid, uit mezelf. Ik had niet eens de kans om afscheid te nemen. Vanaf toen schreef ik niet meer binnen de lijntjes en werd ik een hanenpoot, schots en scheef sta ik in dit bestaan.

lees meer in het nieuwe nummer

Thuis

door Maarten Asscher

Toen Bouke de hoek om was, bleef hij stokstijf staan. Hij zocht even steun tegen de muur. Het oppervlak van de bakstenen voelde korrelig aan, prettig, maar dat was niet de reden dat hij stilhield. Met wijd open ogen keek hij de straat in. Hier had hij verdomme ooit gewoond. Dit was zijn straat, zijn oude straat.

Zoals altijd bij dingen van vroeger waren de huizen kleiner dan hij zich herinnerde. Lager vooral. In het licht van de straatlantarens leken de bomen juist hoger en voller dan in zijn geheugen. Maar er was geen twijfel mogelijk: dit was zijn oude straat.

Bouke bleef een tijdje als verdoofd staan kijken. Hij had de muur losgelaten, maar hij voelde de schrik van de verbazing nog in zijn benen. Na al die jaren. Zo onverwacht. Hij had niet gedacht ooit nog oog in oog te staan met dit decorstuk uit zijn verleden. Niet dat er zulke aangename of zulke onaangename herinneringen bij hem opkwamen. Het was de diepte van de herinnering die hem duizelig maakte. De onpeilbaarheid van alle jaren die waren verstreken. En toch leek het zo'n gewone straat, met zulke gewone huizen. Maar Bouke wist wel beter. De stoep waar hij op stond, was bezaaid met duizenden van zijn voetstappen. Niemand die dat wist, behalve hijzelf. En Rosa, natuurlijk.

Na een tijdje zette Bouke zich weer in beweging. Hij kreeg een ingeving, waar hij tegen beter weten in gehoor aan gaf. Nummer 38-a. Hij moest even naar zijn oude huis gaan kijken. Nu hij hier toch liep, was dat het enige juiste om te doen. Toch? Het toeval had hem niet voor niets hier teruggebracht.

In het donker waren de huisnummers moeilijk te onderscheiden. Hij moest er een paar keer naartoe lopen om van dichtbij te kijken. Zo passeerde hij vier bomen en twee lantarenpalen totdat hij voor zijn

vroegere huis stond. Geen enkel raam in de straat was verlicht. Ook de benedenverdieping van nummer 38 was stikdonker. Bouke drukte zijn neus tegen het raam in een poging binnen iets te zien. Zou het interieur nog net zo oerburgerlijk zijn als vroeger? Behalve een paar vormeloze meubelstukken kon hij door de vitrage weinig onderscheiden. De naam van de vroegere benedenburen kon hij zich absoluut niet meer herinneren.

Bouke deed een paar passen achteruit om naar de bovenwoning te kijken. Dat hij daar had gewoond. Hij verstpapte zich op de stoeprand, maar wist zijn evenwicht te bewaren. Staand tussen twee geparkeerde auto's keek hij met een ongelovige blik naar boven.

Ook in de bovenwoning was alles donker. Nr. 38-a. Rosa. Het hele leven bestaat goed beschouwd uit onbenullige feiten: een nummer, een naam, een paar jaartallen. Meer is er niet, dacht Bouke. Twee cijfers vatten eigenlijk alles samen wat erover te zeggen valt: het begin en het einde.

Terwijl hij tevergeefs naar boven staarde, bleef de straat even stil en roerloos en donker als daarvoor. Elk besef van tijd was een illusie. Bouke werd bekropen door het gevoel dat hij op een podium stond, dat hij een tekst zou moeten uitspreken, dat er van hem een aria werd verwacht. Hij voelde daar ook wel iets van inspiratie voor, maar de nachtelijke stilte was te kostbaar om die met zijn stem te verstoren. Hij stak zijn handen in zijn broekzakken en dacht aan Rosa. Alweer. Nog steeds. Spijt en verlangen streden in hem om voorrang. Het naargeestige van het verleden is niet dat het voorbij is, concludeerde hij, maar dat het allemaal zo verschrikkelijk zinloos is geweest. Alles.

lees meer in het nieuwe nummer

Odysseus in de *Ilias*

Het moreel leiderschap van de listige stedenplunderaar

door Jabik Veenbaas

Het moderne beeld van de Griekse Odysseus is vooral gebaseerd op de *Odyssee* en in veel mindere mate op de *Ilias*. Deze twee epen stammen uit (waarschijnlijk) de achtste eeuw voor Christus en worden traditioneel toegeschreven aan Homerus. In de *Ilias*, het epos dat verhaalt over een korte episode uit de Trojaanse Oorlog die tien jaar duurde, is hij een van de Griekse helden die zijn opgetrokken naar Troje, maar in de *Odyssee*, waarin wordt verhaald over zijn ‘nostos’, de avontuurlijke terugkeer naar zijn thuisland Ithaca en zijn vrouw Penelope, is hij de hoofdpersoon van de 12.110 dactylische hexameters die met list, moed en doorzettingsvermogen alle tegenslagen overwint.

Overigens bestonden er meer epen waarin Odysseus in mindere of meerdere mate een rol speelde, maar die zijn verloren gegaan. Al in de oudheid werden deze epen, die vermoedelijk net iets later ontstonden dan de *Ilias* en de *Odyssee*, in diverse samenstellingen aangeduid als de ‘Epische Cyclus’. Hoewel alleen titels, enkele ultrakorte fragmenten en zeer beknopte inhoudsbeschrijvingen zijn overgeleverd, is het wel duidelijk dat Odysseus in enkele van deze vertellingen rond de Trojaanse Oorlog zijn opwachting maakte. Hoewel Herodotus en Aristoteles met korte opmerkingen verwijzen naar epen uit de cyclus, en zowel Vergilius als Ovidius er duidelijk uit putten, stammen de belangrijkste bronnen voor hun bestaan pas uit de negende en tiende eeuw na Christus.

Zo biedt de beroemde Byzantijnse geleerde en patriarch van Constantinopel Photius (ca. 815-893) in zijn *Bibliotheca* een lange versie van de cyclus, met als eerste deel het ontstaan van de Griekse godenwereld, en bevat de inleiding van een manuscript van de *Ilias* uit de tiende eeuw

een deel van een *Chrestomathie*, ofwel samenvatting, van de korte versie van de cyclus. Deze zou zijn gemaakt door een zekere Proclus en maakt melding van acht epen, waarvan de eerste beschrijft wat er voorafging aan de Trojaanse Oorlog en de laatste, de *Telegonia*, een vervolg is op de *Odyssee* en verhaalt over hoe Odysseus aan zijn eind komt door toedoen van zijn zoon Telegonus, die zou zijn voortgekomen uit de relatie van de Griekse held met Circe.

Deze uit veel later tijd overgeleverde flinters bieden echter weinig houvast voor ons beeld van Odysseus. Wij moeten het doen met de *Odyssee*, waarin de held naar voren komt als avontuurlijk, listig, volhardend, egoïstisch, en in mindere mate met de *Ilias*, waarin hij een van de Griekse aanvoerders is die Troje belegeren en vanwege zijn cruciale aandeel in de list van het houten paard de bijnaam ‘Stedenplunderaar’ verdient. De rol die Odysseus speelt in het oudste van de twee epen is vaak onderbelicht gebleven omdat de centrale figuur in het epos een andere held is: de kleurrijke, opvliegende en wispelturige Achilles, zoals de dichter meteen in de eerste regel al aangeeft: *‘Muze, bezing ons de wrok van de zoon van Peleus, Achilles...’*

lees meer in het nieuwe nummer

Twée en een halve tekenaar

Yrrah, Peter van Straaten & de idolate fan

door Theun de Winter

In 1962 ging ik, zojuist gezakt voor mijn eindexamen, in de zomer een paar dagen naar Amsterdam. Daar zocht ik in het telefoonboek Lammertink, H. op en noteerde het adres: Overtoom 12, tweehoog. Opbellen durfde ik niet, dus nam ik de tram, zocht het huis en zag op het naambordje dat ik goed zat. Nu alleen nog aanbellen. Daarvoor moest ik even moed verzamelen.

Dat ik daar stond, kwam zo. Op mijn vijftiende was ik begonnen te tekenen in de schoolkrant. Stripachtige illustraties, karikaturen van leraren en langzamerhand ging ik steeds meer de richting uit van de cartoon, want mijn vader haalde de *Paris Match* in huis en die stond er vol mee. Maar de allerbeste cartoons zag ik linksonder op pagina drie van *Het Parool*, ondertekend met de rafelige signatuur 'Yrrah'. In die cartoons gaf de maker blijk van een zwartgallige blik op het leven, op de dood en op het intermenselijk verkeer. Vaak moest de man-vrouwverhouding het volledig ontgelden.

Jong als ik was, voelde ik mij zeer aangesproken door de vaak morbide humor van deze Yrrah, en bovendien vond ik zijn tekeningen ontzettend goed. Ik knipte ze uit, kocht zijn bundels *Yrrahtioneel* en *Dies Yrrah* en las met grote aandacht de interviews met hem die ik tegenkwam en in een plakboek bewaarde – van Bibeb, bijvoorbeeld, in *Vrij Nederland* –, interviews waarin Harry Lammertink, zoals zijn werkelijke naam luidde, altijd over de dichter Adriaan Morriën sprak als zijn beste vriend en intellectuele leermeester. Jaren later hoorde ik de dichter over de cartoonist zeggen: 'Harry probeert van zijn moordkuil een hart te maken.' Dat leek me goed getroffen.

Maar zover was ik nog niet toen ik in 1962 voor de deur van Overtoom nummer 12 moest aan het verzamelen was. Hoe ik het heb gedurfd op die bel te drukken, weet ik niet meer – het *moest*. Vrijwel direct nadat ik schoorvoetend, maar vastbesloten, had aangebeld, klikte de deur open en keek mijn held van twee hoog naar beneden. Ik riep omhoog dat ik graag over cartoons wilde praten en mocht boven komen, waar ik mij onmiddellijk ontpopte als het cliché van een idolate fan.

Ik bleef de hele middag, hing aan Harry's lippen, was diep onder de indruk van de schetsen en tekeningen die hij liet zien en genoot van zijn vaak hilarische verhalen – hij was een meester in de absurde overdrijving. Bij het afscheid zei Harry tot mijn grote geluk dat ik gerust terug mocht komen als ik weer eens in de stad was. Later zou blijken dat deze eerste ontmoeting het begin was van een tientallen jaren durende, diepe vriendschap.

Een jaar later verwierf ik wonder boven wonder alsnog mijn gymnasiumdiploma en ging ik in Amsterdam studeren. Sinds die tijd bezocht ik Harry en zijn vriendin Trudy regelmatig en trokken we steeds meer samen op. Hij nam mij mee naar sociëteit De Kring en naar Café Scheltema, toen nog een typische journalistenkroeg, waar hij mij binnenleidde in zijn vriendenkring. Daar leerde ik naast Adriaan Morriën ook Peter van Straaten kennen, die andere journalistieke tekenaar die ik zo bewonderde.

lees meer in het nieuwe nummer

Literair Nederland, of zoiets

Martinus Nijhoff in het twittertijdperk

door Margriet de Koning Gans

Weet u het nog? De Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB) had voor de verandering het idee gekregen om als thema voor de Boekenweek 2019 een gedicht te kiezen. De keuze viel op ‘De moeder de vrouw’ van Martinus Nijhoff, uit de in 1934 uitgekomen bundel *Nieuwe gedichten*. Tegelijk werd bekendgemaakt dat Librisprijswinnaar 2018 Murat Isik over het thema van dit gedicht het Boekenweekessay zou schrijven, terwijl Jan Siebelink al eerder was aangezocht voor het Boekenweekgeschenk. Isiks debuutroman *Wees onzichtbaar* uit 2017, stipuleerde de CPNB, is immers ook een eerbetoon aan een moeder en ‘een vrouw met een sterk karakter’.

De boot was aan in literair Nederland, want er was wederom geen enkele vrouwelijke schrijver bij de Boekenweek betrokken (de afgelopen twintig jaar werden slechts vier vrouwen gevraagd een Boekenweekgeschenk te schrijven), en dat terwijl er blijkbaar voor een lofzang op ‘moeder de vrouw’ werd gekozen. Via sociale media golfde hoon richting de CPNB omdat die zo’n stoffig en volkomen achterhaald onderwerp had bedacht, alsof er sinds 1934 in Nederland niets veranderd was aan de positie van de vrouw. De CPNB haastte zich bij monde van interim-directeur Henk Pröpper te verklaren dat de moeder van Nijhoff in het gedicht in haar eentje aan het roer van een schip staat, en dus ook een sterke vrouw is, en dat bovendien, hoewel hijzelf dan wel een man was, de talrijke vrouwen die werkzaam zijn bij de CPNB unaniem achter de keuze van dit gedicht stonden. En hoewel het ging om het tegenwoordig bekendste en meest geciteerde vers van Nijhoff (vanwege de beginregel ‘Ik ging naar Bommel om de brug te zien’), keerde de geest niet terug

in de fles, en ten slotte escaleerde de opwinding in bekladding van het CPNB-pand aan de Amsterdamse Herengracht met de geverfde woorden ‘Conservatieve Patriarchale Nuffige Barbaren’.

Dat was alweer nadat heel snel na het uitbreken van de commotie een open brief verscheen in *NRC Handelsblad* (en gelijktijdig in *De Morgen*), ondertekend door bijna driehonderd ‘schrijvers, dichters, uitgevers en critici’, waarin werd gepleit tegen ‘genderongelijkheid’ en ‘de pijnlijke traditie die de woorden van vrouwen negeert’. Waarom, zo vroegen de ondertekenaars zich af, ‘koos de CPNB voor dit thema waarin de vrouw wordt geïdentificeerd met de moeder (en niet met bijvoorbeeld de huisarts of de postbode)?’ En waarom ‘koos de CPNB ervoor om uitgerend onder dit thema twee mannen te vragen de Boekenweekuitgaven te verzorgen?’. De protestbrief van de driehonderd ondertekenaars eindigde met de ‘aanbeveling’ twee essays te laten schrijven over het gedicht ‘Moeder’ van Vasalis, ‘één door een vrouwelijke en één door een mannelijke auteur’.

Uiteindelijk werd de opwinding gesmoord in ‘gezamenlijk overleg’ en de toezegging van de CPNB voortaan elk jaar een vrouw en een man uit te nodigen om de Boekenweek luister bij te zetten. Daarmee ging de literaire wereld over tot de orde van de dag, zoals het wereldkampioenschap voetbal, de Tour de France en de welverdiende zomervakantie. Jammer, want bij mij nam de verbijstering met de dag toe, en die verbijstering is nog niet verdwenen. En die verbijstering borrelde niet alleen op door het mistasten van de CPNB, maar ook door het mistasten van de critici. Had dan helemaal niemand het sonnet van Nijhoff gelezen, dat een totaal andere strekking heeft dan een ode aan ‘moeder de vrouw? Of begrijpt echt niemand meer een literaire tekst waarin niet staat wat er staat – zelfs niemand in de literaire wereld?

lees meer in het nieuwe nummer

Auteurs in dit nummer

MAARTEN ASSCHER (1957) – Debuteerde in 1992 met de essayistische verhalenbundel *Dodeneiland*. Nadien verschenen een dozijn boeken in diverse genres en zijn proefschrift *Het uur der waarheid* (2015) over gevangenschap en literatuur. Zijn recentste boek is de essaybundel *Toch zit het anders* (2018). Hij werkt momenteel aan zijn tweede roman. Was tevens boekhandelaar, uitgever en vertaler.

FREDIE BECKMANS (1956) – Schilder, voordrachtskunstenaar, voorzitter van de Worstclub, ex-wereldkampioen kookperformance. Winnaar Hollands Maandblad Schrijversbeurs 2006-2007 (*Essayistiek*).

RUDO HARTMAN (1945) – Illustratief-typografisch ontwerper. Verzorgde tekstdecoraties voor het Catshuis. Diverse door hem vormgegeven boeken werden bekroond. Publiceert vanaf 1967 in *Hollands Maandblad*.

KRIJN PETER HESSELINK (1976) – Dichter & vertaler. Publiceerde o.a. de dichtbundels *De uitputting voorbij* (2011) en *als niemand vangt* (2014), als ook de roman *Moederziel* (2016). Winnaar Hollands Maandblad Schrijversbeurzen 2008 (*poëzie*) en 2011 (*essayistiek*). Onlangs verscheen zijn nieuwe bundel *Toondoof*.

MARGRIET DE KONING GANS (1942) – Studeerde Nederlands en Algemene Literatuurwetenschap te Leiden. Is onder meer werkzaam als redactrice. Ontving de Hollands Maandblad Schrijversbeurs 2006 (*essayistiek*) voor haar eerdere publicaties in *Hollands Maandblad*.

FREDERIK PHILIP KUETHE (1942) – Werd na een loopbaan in de Diplomatieke Dienst (1970-1985) journalist bij *Elsevier*. Publiceerde de roman

De Zaakgelastigde (1994) en de verhalenbundel *De eeuwige drenkeling en andere waargebeurde verhalen*. In 2017 verscheen zijn *het badpak van mevrouw Bos*.

GUUS LUIJTERS (1943) – Dichter, schrijver, journalist. In 2014 verscheen *Lege stad; verzamelde herinneringen 1943-1950* en in 2016 *Klein geluk Amsterdam*; de recentste dichtbundel is *In de spiegel* (2015).

MARIEKE LUCAS RIJNEVELD (1991) – Dichter, schrijver, muzikant. Ontving in 2015 de Hollands Maandblad Aanmoedigingsbeurs (*categorie poëzie*) en in 2016 de C. Buddingh'-Prijs voor haar debuutbundel *Kalfovliet*. Begin 2018 verscheen haar debuutroman *De avond is ongemak*; www.mariekerijneveld.nl.

JABIK VEENBAAS (1959) – Dichter, filosoof en vertaler. Publiceerde tot nu toe zes dichtbundels, met als recentste *Stad van liefde* (2017). In 2013 verscheen zijn studie *De Verlichting als kraamkamer*. Werkt momenteel aan *Odysseus' onvoltooide reis*, een boek over de figuur Odysseus in de westerse literatuur.

ANNE VAN WINKELHOF (1991) – Neerlandica, cultureel organisator, dichter. Publiceerde haar poëzie in o.a. *Op Ruwe Planken*, *Hard/Hoofd*, *Hollands Maandblad* en op een vuilniswagen van de Roteb (Rotterdam). Won de Hollands Maandblad Aanmoedigingsbeurs 2018 (poëzie) voor haar eerdere gedichten in *HM*.

THEUN DE WINTER (1944) – Dichter, tekstschrijver en oprichter van De Multifunctionele Ezelvereniging Texel. Publiceerde o.m. de poëziebundels *Het gras voor mijn voeten* (2010) en *Tijd winnen* (2011).

HOLLANDS Maandblad

Redactie: Bastiaan Bommeljé

Redactieraad: Gerard van Emmerik, Beatrijs Ritsema, Mark Boog en Willemijn Lindhout

Vormgeving: Steven Boland

Copyright: Auteursrecht voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door subsidie van het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds, thans Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Redactiesecretariaat: Hollands Maandblad • Postbus 59.752 • 1040 LG Amsterdam •
Tel. 020-6175955 • info@hollandsmaandblad.nl (niet voor kopij)

Bij ongevraagde bijdragen postzegels voor antwoord bijsluiten

Uitgever: Stichting Hollands Maandblad, p/a Bilderdijkkade 63-b • 1053 VJ Amsterdam

Abonnementen: 12 nummers per kalenderjaar, prijs per jaargang € 79,50 •

Proefabonnement (3 nummers) € 20,- Abonnementen die niet één maand voor afloop van de abonnementsperiode zijn opgezegd, worden automatisch verlengd

Opgave: S.P. Abonneeservice • Postbus 105 • 2400 AC Alphen aan den Rijn.

Telefoon tijdens werkdagen van 9.00-17.00 uur: 0172-476085.

Een acceptgiro voor betaling volgt

Losse nummers: € 7,50 • dubbelnummers € 9,90 • Verkrijgbaar bij de boekhandel of door bestelling via www.hollandsmaandblad.nl dan wel per mail: HollandsMaandblad@spabonneeservice.nl